

<https://li01.tci-thaijo.org/index.php/pajrmu/index>

บทความวิจัย

บทเรียนแห่งความสำเร็จจากการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการเกษตร

โสภิต อินทสร^{1*} มนัส สุวรรณ² ภัทรวุฒิ สมยานะ³ และชุติวลัยชน์ เสมมหาคักดิ์⁴

¹สาขาวิชาศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ประเทศไทย 50300

²บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ประเทศไทย 50300

³ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ประเทศไทย 50300

⁴สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ประเทศไทย 50300

ข้อมูลบทความ

Article history

รับ: 22 พฤศจิกายน 2567

แก้ไข: 27 กุมภาพันธ์ 2568

ตอบรับการตีพิมพ์: 2 มีนาคม 2568

ตีพิมพ์ออนไลน์: 25 เมษายน 2568

คำสำคัญ

การถอดบทเรียน

บทเรียนความสำเร็จ

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) การถอดบทเรียนความสำเร็จจากการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในการเกษตร และ (2) เสนอแนวทางส่งเสริมการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการเกษตรสำหรับเกษตรกรและผู้สนใจทั่วไป รวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสานจากการทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ร่วมกับการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์ โดยกลุ่มตัวอย่างของการสัมภาษณ์ได้มาจากการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง จากเกษตรกรผู้เป็นต้นแบบในการถอดบทเรียน จำนวน 10 ราย เป็นชาวไทย 5 ราย และชาวต่างชาติ 5 ราย ผลการศึกษาพบว่า สิ่งนำไปสู่ความสำเร็จ คือ การยึดหลักการพึ่งพาตนเอง การเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย ยึดหลักความสุขอย่างพอเพียงและยั่งยืน สร้างเครือข่ายเกษตรกร และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในส่วนของแนวทางส่งเสริมการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการเกษตร โดยจัดเรียงตามลำดับได้ 7 ขั้นตอน ประกอบด้วย (1) มีความเชื่อมั่นและความศรัทธาในรัชกาลที่ 9 และพระราชกรณียกิจของพระองค์ (2) รู้จักตนเองและประมาณตนเอง (3) ศึกษาหาความรู้และทำความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างลึกซึ้ง (4) การลงมือทำโดยเริ่มจากการทดลองแบบค่อยเป็นค่อยไป (5) แสวงหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เป็นนิจ และรู้จักปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลง (6) การสร้างเครือข่าย และ (7) การเผยแพร่ความรู้สู่สังคม

บทนำ

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักปรัชญาซึ่งในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงพระราชทานเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตให้มีความเป็นอยู่อย่างพอเพียง โดยเฉพาะการน้อมนำไปปฏิบัติในกลุ่มของเกษตรกร ด้วยหลักคิด หลักธรรม และหลักปฏิบัติซึ่งประกอบด้วย องค์ประกอบ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ประกอบด้วย ความรู้ คุณธรรม ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี สามารถนำพาให้ผู้ที่น้อมนำไปปฏิบัติมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและพอเพียง สามารถพึ่งพาตนเองได้ มีข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ยืนยันได้ว่าผู้ที่น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติจำนวนไม่น้อยทั้งที่เป็นชาวไทยและชาวต่างชาติที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างพอเพียง ทั้งนี้เป็นเพราะหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (1) เป็นหลักการและแนวคิดที่ไม่มีความซับซ้อน (2) ไม่เน้นการเปลี่ยนแปลงวิถีดั้งเดิมของชุมชน (3) เริ่มต้นการพัฒนาจากระดับล่าง (think globally, act locally) (4) ไม่เน้นการใช้เทคโนโลยีขั้นสูงแต่เน้นใช้สิ่งที่มีในท้องถิ่น และ (5) เน้นการพัฒนาแบบ “สมดุล” เป็นที่น่าเสียดายที่ในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงพระราชทานแนวทางที่ดีที่สุดสำหรับพสกนิกรชาวไทย โดยทรงหวังในพระราชหฤทัยว่าคนไทยส่วนใหญ่โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกรซึ่งยังมี

ฐานะยากจนและพึ่งพาตนเองยังไม่ได้ก็น้อมนำไปปฏิบัติ แต่กลับกลายเป็นว่ามีประชาชนบางกลุ่มเท่านั้นซึ่งเป็นส่วนน้อยที่ตระหนักและเห็นความสำคัญในปรัชญา ดังกล่าว ในขณะที่เดียวกันประชาชนชาวไทยจำนวนมากที่ยังไม่รู้และไม่เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติกันอย่างจริงจัง หลายคนอาจรู้จักหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแต่ไม่เข้าใจ หรือเข้าใจแต่ไม่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติ ทั้งนี้ อาจเนื่องด้วยเหตุปัจจัยหลักที่เกษตรกรยังมีชุดความคิดแบบเดิมที่ว่าบรรพบุรุษเคยทำเคยปฏิบัติอย่างไรมา ก็ทำก็ปฏิบัติไปตามนั้นอย่างน้อยก็พอประกันได้ว่ายังจะได้ผลผลิตเพียงพอเพื่อการบริโภคถ้าไม่มีภัยพิบัติธรรมชาติมาทำให้เสียหาย แม้ว่าจะมีชาวต่างชาติที่นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติจนประสบความสำเร็จ มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี มีความมั่นคง และมีความสุขอย่างพอเพียง แต่คนไทยจำนวนมากยังขาดการตระหนักและนำไปปฏิบัติ (Weerasumrit & Kangsanant, 2018) ด้วยเหตุดังกล่าว การศึกษาเพื่อถอดบทเรียนแห่งความสำเร็จของเกษตรกรผู้เป็นต้นแบบได้มีกรน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการเกษตรจนประสบความสำเร็จแล้ว ย่อมเป็นแนวทางของความพยายามในการสร้างกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับ

*Corresponding author

E-mail address: 62886009@cmru.ac.th (S. Intasaro)

Online print: 25 April 2025 Copyright © 2025. This is an open access article, production, and hosting by Faculty of Agricultural Technology, Rajabhat Maha Sarakham University. <https://doi.org/10.14456/paj.2025.5>

ความพอเพียงในรูปแบบการศึกษาประสบการณ์ที่ได้นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้แล้วประสบความสำเร็จ โดยมีเป้าหมายสำคัญคือ ส่งผลต่อเศรษฐกิจและสังคมไทย ทั้งนี้ยังเป็นการปลูกฝังให้เกษตรกรและผู้สนใจมีความรู้และมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พร้อมทั้งเสนอแนวทางที่จะน้อมนำไปปฏิบัติให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ ตลอดจนรู้จักการใช้ชีวิตที่พอเพียงในระดับพื้นฐาน สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือและแบ่งปัน โดยไม่เบียดเบียนตนเองหรือผู้อื่น มีจิตสำนึกรักสิ่งแวดล้อม โดยงานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการประกอบด้วย (1) เพื่อถอดบทเรียนความสำเร็จจากการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในด้านการเกษตร จากเกษตรกรต้นแบบ และ (2) เสนอแนวทางส่งเสริมการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในด้านการเกษตรสำหรับเกษตรกร และผู้สนใจทั่วไป

อุปกรณ์และวิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ อาศัยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) และช่องทางสื่อออนไลน์ต่างๆ การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยมีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มเป้าหมาย คือ เกษตรกรผู้ประสบความสำเร็จในการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ มีจำนวนทั้งหมด 10 ราย กลุ่มเป้าหมาย คือ ได้จากการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้เป็นต้นแบบที่มีคุณลักษณะตามที่กำหนด 6 ประการ ได้แก่ 1) เป็นเกษตรกรผู้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตในอาชีพเกษตร 2) มีผลงานจนประสบความสำเร็จเป็นที่ยอมรับของสังคม 3) มีคุณธรรมจริยธรรมและความเสียสละ 4) ประโยชน์ของผลงานที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจและสังคมภาคการเกษตร 5) การนำผลงานไปใช้ในการแก้ไขปัญหา 6) มีการขยายผลงานและการถ่ายทอดความสำเร็จให้กับผู้อื่นผ่านช่องทางต่างๆ เป็นวิทยากรและการตั้งศูนย์เรียนรู้ศึกษา โดยสรุปแล้วได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นต้นแบบที่มีผลงานเชิงประจักษ์ จำนวน 10 ราย จำแนกเป็นเกษตรกรต้นแบบชาวไทย 5 ราย และเกษตรกรต้นแบบชาวต่างชาติ 5 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ที่มีข้อความปลายเปิด เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถเล่าเรื่องราวและแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลส่วนบุคคลและหนังสือขอเข้าพบเพื่อทำการสัมภาษณ์และศึกษาพื้นที่ทำเกษตร และระหว่างกรเก็บรวบรวมข้อมูลได้ขออนุญาตบันทึกภาพและเสียง โดยผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยตามหนังสือรับรองการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย เลขที่ COA No.231/2022 เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2565

การวิเคราะห์ข้อมูล เริ่มต้นจากข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก การศึกษาเอกสารและสื่อต่างๆ และการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม ได้รับการจัดกลุ่มตามประเด็นของคำถามวิจัย จากนั้นจึงนำข้อมูลมาเปรียบเทียบเพื่อหาความเหมือนและความแตกต่างระหว่างผู้ให้ข้อมูลแต่ละราย ข้อมูลที่ได้นี้จะถูกนำไปวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ร่วมกับข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อสรุปผลการวิจัยเกี่ยวกับบทเรียนแห่งความสำเร็จในการน้อมนำปรัชญา

เศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการทำเกษตรกรรม ผลการวิจัยจะนำเสนอในรูปแบบของการพรรณนา

ผลและวิจารณ์ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถอธิบายได้ดังนี้

1) บทเรียนแห่งความสำเร็จของเกษตรกรต้นแบบในการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในด้านการเกษตร จากการสังเคราะห์สารสนเทศที่รวบรวมได้จากการสนทนาเฉพาะเป็นราย ๆ จากผู้เป็นต้นแบบทั้ง 10 ราย สามารถเสนอเป็นแนวทางส่งเสริมให้เกษตรกรและผู้สนใจนำไปปฏิบัติ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1) ภูมิหลังของผู้เป็นต้นแบบในการถอดบทเรียน การกำหนดผู้เป็นต้นแบบในการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในด้านการเกษตรได้อาศัยเกณฑ์การได้มาซึ่งผู้เป็นต้นแบบดังกล่าว การศึกษาได้ข้อค้นพบ สิ่งที่น่าสนใจที่ทำให้เข้าใจมากขึ้นว่าเพราะเหตุใดผู้เป็นต้นแบบเหล่านี้จึงมุ่งมั่นและศรัทธาในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากผู้เป็นต้นแบบในการถอดบทเรียนทั้งที่เป็นชาวไทยและชาวต่างชาติทั้ง 10 ราย มีภูมิหลังทางการศึกษาและการดำรงชีวิตที่ค่อนข้างหลากหลาย กล่าวคือ มีทั้งผู้ที่เป็เกษตรกรชาวไร่ชาวนาที่มีการศึกษาเพียงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และผู้ที่มีการศึกษาจนถึงระดับปริญญาเอกและเคยเป็นนักวิชาการและ/หรืออาจารย์ในสถาบันการศึกษามาก่อน เป็นเกษตรกรผู้ปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และน้อมนำปฏิบัติตามมาไม่น้อยกว่า 10 ปี ตามความเป็นจริง ผู้เป็นต้นแบบหลายรายโดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวต่างชาติทั้ง 5 ราย น่าจะมีชีวิตที่สะดวกสบายในประเทศของตนเองด้วยฐานะทางสังคมที่ดี แต่พวกเขากลับทั้งความสะดวกสบายที่พึงมี พึงได้รับมาอยู่กับชีวิตที่เรียบง่ายแบบพอเพียง ถึงกระนั้นก็ตาม แม้ภูมิหลังบางประการจะต่างกัน แต่ผู้เป็นต้นแบบทั้ง 10 ราย มีภูมิหลังอย่างหนึ่งที่เหมือนกัน เมื่อกล่าวถึงการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ ภูมิหลังดังกล่าว คือ การรับรู้และความเชื่อมั่นศรัทธาในพระบรมชนกธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ในหลวงรัชกาลที่ 9 ผู้เป็นต้นแบบทุกรายรับรู้เหมือนกันว่าการดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างพอเพียงไม่มีวิธีการใดที่ดีไปกว่าการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ ผู้เป็นต้นแบบแต่ละรายมีปัญหาและอุปสรรคในเบื้องต้นก่อนน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติที่แตกต่างกัน บางรายทำการเกษตรอยู่ก่อนแล้วแต่ไม่ได้ผลเนื่องจากภัยธรรมชาติ บางรายประสบปัญหาด้านสุขภาพจากการเกษตรที่ต้องพึ่งพาสารเคมี ในขณะที่บางรายต้องกระเสือกกระสนดิ้นรนอยู่ในสังคมเมืองที่พลุกพล่าน และต้องแข่งขันกันเพื่อความอยู่รอด ความเชื่อมั่นอย่างหนึ่งของผู้เป็นต้นแบบในการถอดบทเรียน คือ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมิใช่ปรัชญาที่เพ้อฝันและไม่สามารถเป็นจริงได้ แต่เป็นหลักปรัชญาที่ไม่มีความซับซ้อนสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้โดยง่าย เพียงเรามีความรู้ในสิ่งที่เราจะทำและมีความมุ่งมั่น ขยันหมั่นเพียร อดทน และซื่อสัตย์ที่จะทำเป็นพื้นฐาน แล้วนำหลักของความมีเหตุผล มีความพอประมาณ และมีภูมิคุ้มกันมาประกอบการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงและเป็นสุขก็เกิดขึ้นได้

1.2) แรงบันดาลใจ การกระทำสิ่งใดให้ประสบความสำเร็จนั้น ย่อมต้องอาศัยปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญ คือ แรงบันดาลใจ มนุษย์เราแต่ละคนอาจมีแรงบันดาลใจที่แตกต่างกัน แม้จะมีเป้าหมาย

เดียวกันก็ตาม กรณีของบทเรียนแห่งความสำเร็จในการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของผู้เป็นต้นแบบทั้ง 10 รายก็เช่นเดียวกัน บางรายมีแรงบันดาลใจมาจากความล้มเหลวในการทำเกษตรแบบเดิมที่ไม่ได้ผลผลิตเนื่องภัยธรรมชาติเพราะไม่มีภูมิคุ้มกัน บางรายมีแรงบันดาลใจจากการเห็นเกษตรกรต้องตกทุกข์ได้ยากเป็นหนี้สินจากการไม่มีเหตุผลและไม่รู้จักประมาณตน ในขณะที่บางรายมีแรงบันดาลใจจากความไม่พอเพียงของสังคมในยุคปัจจุบัน เหล่านี้ล้วนเป็นแรงบันดาลใจด้านลบที่ต้องการหาทางทำให้การดำเนินชีวิตเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น การถอดบทเรียนในประเด็นนี้ทำให้ทราบว่าผู้เป็นต้นแบบทั้ง 10 รายแสดงความคิดเห็นตรงกันทั้งหมดว่าหลักการทรงงานของในหลวงรัชกาลที่ 9 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหลักว่าด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ แนวทางที่จะทำให้ชีวิตที่ไม่พอเพียงเพราะ ความอึดอัดขัดสนจากการเป็นหนี้สินกีด และชีวิตความเป็นอยู่ที่ต้องดิ้นรนแข่งขันกันก็ดีขึ้น สามารถหมดสิ้นไปหรือทุเลาลงได้ ที่เป็นแรงบันดาลใจให้ผู้เป็นต้นแบบในการถอดบทเรียนน้อมนำเอาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ คือ พระราชนิพนธ์กิจของในหลวงรัชกาลที่ 9 เพื่อความสุขของพสกนิกรของพระองค์ที่เป็นที่ประจักษ์ตลอดระยะเวลา 70 ปีแห่งการครองราชย์ ที่สมควรกล่าวเพื่อการสรรเสริญพระมหากรุณาธิคุณของล้นเกล้ารัชกาลที่ 9 ส่วนหนึ่งของบทสนทนาของผู้เป็นต้นแบบชาวต่างชาติรายหนึ่งได้กล่าวว่าเธอสงสัยว่าทำไมเกือบทุกบ้านเรือนของคนไทยจึงมีรูปในหลวงรัชกาลที่ 9 ขวบนประดับไว้ ไม่ทราบมาก่อนว่าเป็นใคร เมื่อมีคนไทยมาเล่าให้ฟังจึงทราบว่าป็นกษัตริย์ของประเทศไทยที่สอนให้คนไทยรู้จักเศรษฐกิจพอเพียง และทำเกษตรแบบพอเพียง เพื่อความพออยู่ พอกิน พอใช้ และพอมีพินัย ทำให้เกิดความประทับใจและกลายเป็นแรงบันดาลใจให้ค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและน้อมนำไปปฏิบัติ ปัจจุบันเธอสามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างพอเพียงด้วยการสร้างบ้านเองจากวัสดุธรรมชาติ ปลูกผักทำสวนครัวเอง ใช้ชีวิตอยู่กับธรรมชาติอย่างเรียบง่าย

1.3 ขั้นตอนที่น่าไปสู่ความสำเร็จ จากแรงบันดาลใจซึ่งเป็นแรงผลักดันในด้านลบดังกล่าวแล้วข้างต้น ทำให้ผู้เป็นต้นแบบในการถอดบทเรียนได้แรงบันดาลใจในการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ แม้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเองจะไม่มีผลสลบซับซ้อนในขั้นตอนของการน้อมนำไปสู่การปฏิบัติ แต่การดำเนินการจริงต้องคำนึงถึงความแตกต่างด้านภูมิกายภาพและภูมิสังคมของแต่ละพื้นที่ซึ่งอาจมีความแตกต่างกันตามหลักการทรงงาน ที่สำคัญด้วยเช่นเดียวกันบนเงื่อนไขของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ ก่อนลงมือดำเนินการอะไรก็ตามต้องมีความรู้ในเรื่องนั้นอย่างดีควบคู่ไปกับหลักคุณธรรม ผลจากการถอดบทเรียนในส่วนนี้ทำให้ทราบว่าผู้เป็นต้นแบบทุกรายมีขั้นตอนในการปฏิบัติคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ 1) เกษตรกรต้องศึกษาหาความรู้ให้เข้าใจในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น รายการโทรทัศน์ สื่อสังคมออนไลน์ การเข้ารับการฝึกอบรมในเรื่องที่เกี่ยวข้องที่จัดโดยหน่วยงานภาครัฐ และการศึกษาดูงานจากศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในที่ต่าง ๆ 2) ต้องลงมือปฏิบัติจริงและทดลองแบบค่อยเป็นค่อยไป ในความหมายของคำว่าค่อยเป็นค่อยไปในที่นี้สามารถตีความได้สองนัย นัยแรกเป็นไปตามหลักการทรงงานที่ว่าดำเนินกิจการหรือโครงการใด ๆ ให้ประสบความสำเร็จควรเริ่มต้นจากจุดเล็ก ๆ

ก่อน เพื่อว่ามีปัญหาหรืออุปสรรคจึงได้จัดการแก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้องเหมาะสมซึ่งจะทำให้ได้ง่ายกว่าการเริ่มต้นโครงการที่มีขนาดใหญ่ เมื่อพบว่ามีความถูกต้องและเหมาะสมแล้วจึงค่อยขยายขนาดของกิจการหรือโครงการต่อไป อีกนัยหนึ่งของคำว่าค่อยเป็นค่อยไป คือ ขั้นตอนของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมี 3 ลำดับ คือ ขั้นต้น ขั้นกลาง และขั้นก้าวหน้า การน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงปฏิบัติเพื่อให้ประสบความสำเร็จต้องเริ่มต้นจากขั้นต้นเพื่อให้พออยู่ พอกิน พอใช้พอมีพินัย ก่อน จากนั้นจึงขยายการดำเนินการในขั้นต่อไป ครอบคลุมที่เกษตรกรผู้ปฏิบัติยังไม่สามารถยืนอยู่บนขาตนเองได้ (self-reliability) การออม การแบ่งปัน รวมไปถึงการรวมกลุ่มเป็นสหกรณ์เพื่อกิจกรรมซึ่งเป็นปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขั้นกลางและขั้นก้าวหน้าย่อมเป็นไปได้ยาก ผู้เป็นต้นแบบในการถอดบทเรียนทุกรายได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังกล่าว เมื่อสามารถพึ่งพาตนเองได้แล้วถึงขั้นของการออม การทำบุญ และการแบ่งปันและการทำบุญ ซึ่งเป็นขั้นกลาง จากนั้นจึงดำเนินการในขั้นก้าวหน้า ความสำเร็จของการดำเนินการดังกล่าวได้ถูกนำไปขยายผลในหลากหลายรูปแบบ ทั้งการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน การเป็นวิทยากรบรรยายให้ความรู้ในโอกาสต่าง ๆ การจัดเป็นศูนย์การเรียนรู้ศาสตร์พระราชา หรือศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่ความรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สังคม จากการติดตามผ่านสื่อและการสนทนาระหว่างผู้ศึกษากับผู้ที่เป็นต้นแบบทุกรายทราบและเห็นว่าผู้เป็นต้นแบบทุกรายมีการเผยแพร่ความรู้และประสบการณ์อยู่อย่างต่อเนื่องและค่อนข้างกว้างขวางทั้งในรูปแบบของการเป็นวิทยากรในพื้นที่ และ/หรือวิทยากรรับเชิญ และในรูปแบบเอกสารสิ่งพิมพ์ที่มีการเผยแพร่ปกติและเอกสารในระบบออนไลน์

1.4) บทเรียนแห่งความสำเร็จ คือ ความสุขอย่างพอเพียงและยั่งยืน ผู้เป็นต้นแบบทุกรายสามารถพึ่งพาตนเองได้โดยไม่ต้องเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น สิ่งที่สำคัญ คือ การได้เผยแพร่ความรู้และประสบการณ์แห่งความสำเร็จให้แก่เกษตรกรและผู้สนใจทั่วไปซึ่งก็เป็นความสุขที่เกี่ยวข้องอีกรูปแบบหนึ่ง การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ประกอบอาชีพการเกษตรโดยยึดหลักการ ต้องมีความรู้เป็นอย่างดีในเรื่องนั้นซึ่งก็คือ เงื่อนไขความรู้ เมื่อมีความรู้ดีแล้ว การลงมือปฏิบัติต้องยึดหลักคุณธรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งความมานะอดทน ความขยันหมั่นเพียร และความซื่อสัตย์ เมื่อฐานความรู้และฐานคุณธรรมพร้อม การรู้จักตนและการประมาณตน (อัตตัญญูตาและมัตตัญญูตา) ต้องนำมาพิจารณาประกอบ หากเกษตรกรจะทำการเกษตรให้ได้ผล ต้องมีเหตุผลบนเงื่อนไขของความรู้ที่มี เกษตรกรต้องไม่ปฏิบัติกิจกรรมใด ๆ ที่เกิณภัยภาพและความพร้อมที่มี ซึ่งหมายถึงความพอประมาณ ทั้งนี้การทำกิจกรรมดังกล่าวต้องคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต และเตรียมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงนั้นซึ่งหมายถึงการมีภูมิคุ้มกันที่ดี เป็นสิ่งที่เกษตรกรต้องยึดถือปฏิบัติ ซึ่งนำไปสู่ความสำเร็จ มีดังนี้

(1) ความสามารถในการพึ่งพาตนเอง เป้าหมายพื้นฐานของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นพระราชประสงค์ของในหลวงรัชกาลที่ 9 ถือเป็นหัวใจสำคัญของเกษตรกรที่จะต้องเป็นอันดับแรก ซึ่งจะทำให้เกษตรกรสามารถยืนอยู่ได้บนขาของตัวเอง ผู้เป็นต้นแบบในการถอดบทเรียนทั้ง 10 รายได้ยืนยันผลให้เห็นเป็นที่

ประจักษ์ การดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุผล มีความพอประมาณ และมีภูมิคุ้มกันที่ดี ทำให้ชีวิตสามารถดำรงอยู่ได้อย่างพอเพียงโดยไม่ต้องเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น สิ่งสะท้อนจากผู้เป็นต้นแบบชาวต่างชาติทั้ง 5 รายในประเด็นนี้ คือ การปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทำให้พวกเขาดำเนินชีวิตได้อย่างเรียบง่ายไม่ต้องดิ้นรน ยากเกินไร่มีกินในสิ่งที่เราปลูก อยู่ได้อย่างเป็นสุขในสิ่งที่เราสร้าง ไม่ต้องกั๊กให้เป็นที่เป็นสิน

(2) การเพิ่มรายได้ การดำเนินชีวิตบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในด้านการเกษตร เมื่อเข้าสู่ขั้นกลางหรือขั้นก้าวหน้าจะมีผลผลิตที่สามารถนำไปขายเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว

(3) การลดรายจ่าย การยึดหลักความมีเหตุผลและความพอประมาณ เพียง 2 องค์ประกอบของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถช่วยลดรายจ่ายในครัวเรือนได้ อย่างน้อยที่สุดคือรายจ่ายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอาหารการกินและรายจ่ายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพ

(4) การมีสุขภาพที่ดี การทำเกษตรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ อย่างน้อยก็เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันไม่ให้เกิดการสูญเสียอย่างสิ้นเชิงด้วยการเกษตรแบบผสมผสานโดยไม่ใช้สารเคมี เกษตรกรผู้ปฏิบัติตามแนวทางนี้นอกจากการได้ออกกำลังกายในการทำงานแล้ว ยังได้บริโภคอาหารครบถ้วนตามหลักโภชนาการ รวมถึงการบริโภคอาหารที่ปลอดภัย

สารเคมี ซึ่งล้วนมีผลต่อการมีสุขภาพที่ดีด้วย

(5) การมีความสุขอย่างพอเพียงและยั่งยืน เกษตรกรที่รู้จักตนเองและรู้จักประมาณตนเองจะมีคุณสมบัติคล้ายกับผู้เป็นต้นแบบในการถ่ายทอดบทเรียน คือ มีความมีเหตุผลและความพอประมาณอยู่ในตัว การทำการเกษตรอย่างมีเหตุผลและรู้จักพอประมาณย่อมส่งผลให้ผู้ปฏิบัติสามารถมีความสุขอย่างพอเพียงเพราะนอกจากจะทำให้พออยู่ พอกิน พอใช้ และพอร่มเย็นแล้ว ยังเป็นการสร้างสมดุลให้กับสังคมและสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสุขอย่างยั่งยืนด้วย

(6) การมีเครือข่ายเกษตรกร ผลสำเร็จจากการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติทำให้ผู้ปฏิบัติไม่รู้สึกโดดเดี่ยวเหมือนอยู่แบบตัวใครตัวมัน นอกจากการมีเพื่อนเครือข่ายที่สนใจและปฏิบัติในเรื่องเดียวกันหรือเรื่องที่คล้ายกันแล้ว ยังมีเครือข่ายเกษตรกรหรือผู้สนใจที่มาขอศึกษาเรียนรู้ ดูงาน และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ จัดว่าเป็นการสร้างสุขและสร้างกำลังใจในการดำเนินชีวิตด้วยอีกทางหนึ่ง

การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การทำอาชีพด้านการเกษตรต้องอาศัยปัจจัยที่สำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรดินและน้ำ ถ้าดินไม่ดี น้ำไม่ดี ไม่เพียงพอต่อการทำการเกษตรย่อมไม่ได้ผล นี่หมายความว่า การดำรงชีวิตอย่างพออยู่พอกินอาจไม่เกิดขึ้น ความมีเหตุผลและความมีภูมิคุ้มกันที่ดีจะทำให้เกษตรกรใส่ใจในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ดีที่สุด

Table 1 Ranking of success achieved through the application of the sufficiency economy philosophy in agriculture by role model farmers

Aspect	Thai Role Models (Number of People)	Foreign Role Models (Number of People)
Self-reliance	1	1
Income enhancement	1	3
Expense reduction	1	4
Good health	3	1
Sufficient and sustainable happiness	2	1
Agricultural network creation	1	2
Conservation of natural resources and the environment	1	3

Take out lessons from role model farmers.

จากตาราง จะเห็นว่า ความสำเร็จจากการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติโดยเกษตรกรผู้เป็นต้นแบบในการถอดบทเรียนดังแสดงใน Table 1 สามารถอธิบายโดยสามารถกล่าวสรุปได้ว่าเกษตรกรที่เป็นต้นแบบการถอดบทเรียนชาวไทยที่ประสบความสำเร็จในการพึ่งพาตัวเอง การลดรายจ่าย โดยการปลูกผักสวนครัวทานเอง และเพิ่มรายได้โดยการนำผลผลิตทางการเกษตรที่ปลูกสร้างรายได้ในทุกวัน ซึ่งถือว่าเป็นการสร้างความมั่นคงให้กับตัวเองและครอบครัว นอกเหนือจากนี้ยังพบว่า มีความสำเร็จที่ดีเยี่ยมอีก 2 ประเด็น คือ การมีเครือข่ายเกษตรกรที่สนใจเรื่องเดียวกันไว้เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตลอดจนความสำเร็จในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อรักษาสมดุลทางนิเวศวิทยา กรณีของผู้เป็นต้นแบบการถอดบทเรียนชาวต่างชาติ พบความสำเร็จจากการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติที่ดีเด่น 3 ประการ ประกอบด้วยความสามารถในการพึ่งพาตนเอง การมีสุขภาพที่ดีจากการบริโภคผลผลิตทางการเกษตรที่ปลอดภัย และการมีความสุขที่พอเพียง

และยั่งยืนจากสภาพการณ์ของความพออยู่ พอกิน พอใช้ และพอร่มเย็น ไม่มีหนี้สิน ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

1.5) รางวัลแห่งความสำเร็จ การน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติมิใช่เป็นการแข่งขันหรือการประกวดเพื่อหวังผลแพ้/ชนะและมีการมอบรางวัล แต่เป็นการปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติเองซึ่งอยู่ในรูปแบบที่เป็นนามธรรมหรือจับต้องไม่ได้ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับรางวัลแห่งความสำเร็จจากการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ ผู้ศึกษาได้ทราบจากการสนทนากับผู้เป็นต้นแบบทุกรายที่มีความคิดเห็นไปในทางเดียวกันว่ามีอยู่ 2 ส่วน ส่วนหนึ่งเป็นรางวัลที่อยู่ในรูปแบบของการได้รับการยกย่องเชิดชูในลักษณะต่าง ๆ เช่น เป็นปราชญ์ชาวบ้านด้านการเกษตร เป็นเกษตรกรตัวอย่าง รับเชิญเป็นวิทยากรในการอบรมให้ความรู้ รวมตลอดจนการได้รับเกียรติเป็นแขกรับเชิญในรายการที่มีการเผยแพร่ผ่านสื่อโทรทัศน์ อีกส่วนหนึ่ง คือ รางวัลชีวิต นับว่าเป็นสิ่งที่น่าประทับใจเป็นที่สุดที่ผู้เป็นต้นแบบในการถอดบทเรียนทุกรายตอบตรงกันว่ารางวัลที่ยิ่งใหญ่ที่ทุกคนได้รับจากการน้อมนำปรัชญาของ

เศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ คือ ความสุขที่พอเพียงในชีวิต การดำเนินชีวิตอย่างพออยู่ พอกิน พอใช้ พอร่มเย็นคือพื้นฐานความสุขที่ไม่ต้องเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น นอกเหนือจากนี้ ความสุขอย่างพอเพียงดังกล่าวยังได้รับการแบ่งปัน การทำบุญ และการออม เมื่อพัฒนาไปสู่ขั้นกลางของการปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมไปถึงการมีเพื่อนร่วมเครือข่ายความสนใจร่วมกัน และการมีชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ดี

2) แนวทางการส่งเสริมการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการเกษตร สำหรับเกษตรกรและผู้สนใจทั่วไป มีเหตุปัจจัยหลายประการที่น่าจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรในการนำไปใช้ ประการแรก คือ วัฒนธรรมการปฏิบัติในการทำเกษตรที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ กล่าวให้ง่ายคือเคยทำมาอย่างใดทำต่อไปอย่างนั้นเพราะอย่างน้อยที่สุดก็ยังได้ผลผลิตเพื่อการบริโภค ประการถัดมา คือ ความคิดของเกษตรกรที่เปลี่ยนไปตามการเปลี่ยนแปลงของสังคมสมัยใหม่ ในประเด็นนี้เกษตรกรอาจมองว่าการทำการเกษตรบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเน้นความพออยู่ พอกิน พอใช้ และพอร่มเย็นซึ่งไม่เหมาะสมกับบริบทความเป็นอยู่ในยุคสมัยใหม่ อย่างไรก็ตาม เป้าประสงค์สำคัญของการศึกษานี้ คือ ความต้องการที่จะให้เกษตรกรและผู้สนใจทั่วไปเปลี่ยนชุดความคิด (mindset) แบบเก่าที่เคยคิดถึงความมั่งคั่ง แต่ไม่คำนึงถึงความมั่นคง มาเป็นชุดความคิดแบบใหม่ที่จะทำให้ชีวิตความเป็นอยู่มีความสมดุลกับสิ่งแวดล้อมทางสังคมและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ การหาแนวทางให้เกษตรกรและผู้สนใจเปลี่ยนชุดความคิดดังกล่าวข้างต้นในความคิดของผู้ศึกษา คือ คงไม่มีวิธีใดที่ดีไปกว่าการถอดบทเรียนจากเกษตรกรหรือผู้ที่เขาน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติและประสบความสำเร็จ ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของพวกเขาเหล่านั้นสามารถดำรงอยู่ได้อย่างเป็นสุข พอเพียง และยั่งยืน การถอดบทเรียนจากการประมวลและสังเคราะห์สารสนเทศที่ได้จากการสนทนากับผู้เป็นต้นแบบจำนวนทั้ง 10 ราย สามารถสรุปผลการเก็บรวบรวมข้อมูลมาเป็นแนวทางส่งเสริมการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในการทำการเกษตรโดยจัดเรียงตามลำดับขั้นตอนได้ 7 ขั้นตอน ประกอบด้วย (1) มีความเชื่อมั่นและความศรัทธาในรัชกาลที่ 9 และพระราชกรณียกิจของพระองค์ (2) รู้จักตนเองและประมาณตนเอง (3) ศึกษาหาความรู้และทำความเข้าใจให้ลึกซึ้งในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (4) การลงมือทำโดยเริ่มจากการทดลองแบบค่อยเป็นค่อยไป (5) แสวงหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เป็นนิจ และรู้จักปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง (6) การสร้างเครือข่าย (7) การเผยแพร่ความรู้สู่สังคม

ผลที่ได้จากการวิจัยสามารถอภิปรายได้ 2 แนวทาง แนวทางแรกเป็นการอภิปรายผลการวิจัย เพื่อดูว่าผลการศึกษามีความสอดคล้องหรือขัดแย้งกับแนวคิด ทฤษฎี และ/หรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องหรือไม่และอย่างไร อีกแนวทางหนึ่งเป็นการอภิปรายเป็นกรณีพิเศษเมื่อผลของการศึกษาที่ได้เป็นข้อค้นพบใหม่หรือเป็นองค์ความรู้ใหม่

1) บทเรียนความสำเร็จจากการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในการเกษตร จากการศึกษาทำให้ทราบว่าเกษตรกรหรือผู้ที่สนใจที่มีการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในการทำการเกษตรอย่างครบถ้วน เริ่มตั้งแต่ทำตนเองให้มีความพร้อมด้านความรู้และการมีคุณธรรม ตาม

ด้วยการทำการเกษตรตั้งอยู่บนเหตุผลที่เหมาะสม มีความพอประมาณ ไม่ทำอะไรที่เกินไปกว่าศักยภาพและความพร้อมของคนที่มีความรู้ มี รวมถึงมีการเตรียมตัวตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยความสำเร็จของการศึกษานี้หมายถึงการดำเนินชีวิตที่มีความสุขอย่างพอเพียงและยั่งยืน จักเกิดขึ้นกับตนเองคล้ายหรือเหมือนกับความสำเร็จที่เกิดขึ้นกับผู้เป็นต้นแบบทั้ง 10 รายที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ โดยการศึกษาสามารถสรุปบทเรียนแห่งความสำเร็จได้ทั้งสิ้น 7 ประการ ประกอบด้วย (1) ความสามารถในการพึ่งพาตนเอง (2) การเพิ่มรายได้ (3) การลดรายจ่าย (4) การมีสุขภาพที่ดี (5) การมีความสุขอย่างพอเพียงและยั่งยืน (6) การมีเครือข่ายเกษตรกร และ (7) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และจากบทสรุปของการศึกษาที่กล่าวมาพบว่าสอดคล้องกับการศึกษาหลากหลายงาน โดยเริ่มจากการวิจัยของ Boonthiang (2011) ซึ่งให้เห็นถึงความสำเร็จของการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาและแนวคิดเศรษฐกิจชุมชนในการแก้ไขปัญหาความยากจนและหนี้สินของเกษตรกร โดยการขยายผลทางความคิดและสร้างความเป็นผู้นำทางปัญญา ทำให้หมู่บ้านสามารถพึ่งพาตนเองและมีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน และการเพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายในครัวเรือน ถัดมาการศึกษาที่สองที่สอดคล้องกับผลการศึกษาคืองานของ Department of Agriculture Extension (2018) ที่ส่งเสริมแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงให้เกษตรกรลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืน โดยใช้ทรัพยากรในครัวเรือนให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น การแปรรูปอาหาร งานฝีมือ เลี้ยงสัตว์ และเพาะปลูกพืชต่างๆ พร้อมทั้งสร้างเครือข่ายกลุ่มอาชีพและขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจ โดยร่วมมือกับภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน และภาครัฐ นอกจากนี้ยังเน้นการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมโดยการพัฒนาการเรียนรู้ของชุมชนบนพื้นฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยจะเห็นได้ว่าทั้งสองงานชิ้นต้นสอดคล้องในมิติของความสามารถในการพึ่งพาตนเอง การเพิ่มรายได้ และการลดรายจ่าย ต่อมาการศึกษาชิ้นที่สามที่กล่าวถึงเศรษฐกิจพอเพียงจะสามารถเป็นแกนหลักในการพัฒนาคือการศึกษาศึกษาของ Khaokhruamuang (2017) ที่ได้ทำการศึกษาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนโดยการผสมผสานแนวคิดของญี่ปุ่นและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของไทยโดยผลการศึกษาระบุว่าแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสามารถสร้างความมั่นคงแก่ชุมชนและความมั่นคงทางอาหารได้ การศึกษาถัดมาเป็นการศึกษาของ Ruangsang (2024) ที่กล่าวว่าการทำเกษตรแบบวิถีชีวิตที่เน้นเชิงเดี่ยวและการใช้สารเคมี ส่งผลให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม ผลผลิตมีสารพิษ ต้นทุนสูง เกษตรกรมีหนี้สิน และวัฒนธรรมดั้งเดิมสูญหาย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 จึงทรงพระราชทานแนวคิด "เกษตรทฤษฎีใหม่" เพื่อให้เกษตรกรแบ่งพื้นที่ทำการเกษตรอย่างยั่งยืน พึ่งพาตนเองได้ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยมี 3 ขั้นตอนคือ การเกษตรเพื่อเลี้ยงครอบครัว กลุ่มเกษตรกรเข้มแข็ง และชุมชนเข้มแข็ง อีกทั้งยังพบการศึกษาของ Nilkote et al. (2021) ที่มีผลการศึกษาที่น่าสนใจว่าแนวทางการพัฒนาเครือข่ายเกษตรอย่างยั่งยืนคือ การพัฒนาทุนศักยภาพพื้นที่ โดยประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมีปัจจัยแห่งความสำเร็จคือ ความสอดคล้องบริบทของพื้นที่ ศักยภาพของตนเอง ความรอบรู้ทางสุขภาพ และการทำงานเป็นเครือข่าย ในส่วนของ

การศึกษาของ Kridkajornkornkul (2019) ที่กล่าวว่าปราชญ์ชาวบ้านที่ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาการทำเกษตรอินทรีย์ มีการจัดการความรู้และเชื่อมโยงเครือข่ายการเรียนรู้ และการทำเกษตรอินทรีย์สามารถตอบสนองต่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน 6 เป้าหมาย ได้แก่ การลดความยากจน ความมั่นคงทางอาหาร สุขภาพที่ดี น้ำสะอาด การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน และการลดปัญหาโลกร้อน และสุดท้ายการศึกษาของ Suwannawong et al. (2023) ที่ทำการศึกษาศรีธรรมิการเสริมสร้างความสุขแก่ตามแนวนโยบาย โดยศึกษาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในฐานะมรดกของการเสริมสร้างความสุขแก่ ผลการวิจัยพบว่า มนุษยนิยมเชื่อว่ามนุษย์มีปัญญาและสามารถเข้าถึงความจริงได้ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางของการพัฒนามนุษย์พื้นฐานทางสายกลาง การบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการเสริมสร้างความสุขแก่ทำได้โดยการสร้างความสุขบนความสุขของผู้อื่น การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างมีสติสัมปชัญญะ และการพึ่งพาตนเอง ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน จากการอธิบายข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้สามารถก่อให้เกิดการดำเนินชีวิตอย่างยั่งยืนแก่ตนเอง กลุ่มเครือข่าย และสิ่งแวดล้อม

2) แนวทางส่งเสริมการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการเกษตรสำหรับเกษตรกรและผู้สนใจทั่วไป จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า งานเขียนส่วนใหญ่เน้นหลักการและแนวคิดในการสร้างความสำเร็จในการดำรงชีวิต การทำงาน หรือการบริหารองค์กร โดยมีขั้นตอนสู่ความสำเร็จ 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1. มีเป้าหมายที่ชัดเจน 2. มีการวางแผนการทำงานที่เหมาะสม 3. ลงมือทำ 4. วิเคราะห์ผลการดำเนินการ และ 5. เรียนรู้จากประสบการณ์ อย่างไรก็ตาม หลักการเหล่านี้มีความเชื่อมโยงกับแนวทางที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ น้อยมาก ดังนั้นในการศึกษานี้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ความสำเร็จจากการปฏิบัติจริงของผู้ที่เป็นต้นแบบในการถอดบทเรียน เพื่อนำเสนอแนวทางส่งเสริมการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการทำการเกษตร โดยมีเป้าหมายสำคัญคือ ต้องการให้เกษตรกรและผู้สนใจที่ต้องการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการทำการเกษตร แต่ยังไม่รู้ว่าควรเริ่มต้นอย่างไร โดยสามารถสรุปหลักการและแนวคิดที่สะท้อนให้เห็นว่าแนวทางที่นำเสนอมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติจริงประกอบด้วย 3 หลักการที่ค้นพบ หลักการที่ 1 อิทธิบาท 4 สามารถกล่าวได้ว่าองค์กรจะประสบความสำเร็จได้ถ้าผู้บริหารมี 1) ฉันทะ (ความพอใจ) 2) วิริยะ (ความเพียร) 3) จิตตะ (มีใจฝักใฝ่) และ 4) วิมังสา (หมั่นไตร่ตรองพิจารณาหาเหตุผล) ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางที่เสนอ คือ ความเชื่อมั่นและความศรัทธา ศึกษาหาความรู้และทำความเข้าใจให้ลึกซึ้ง และแสวงหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เป็นนิจ และรู้จักปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสอดคล้องไปกับการศึกษาของ Kositathammo (2022) และการศึกษาของ Saofu (2024) หลักการที่ 2 หลักการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสังคมภายนอกด้วยการสร้างเครือข่าย มีการศึกษาหลากหลายที่มุ่งเน้นศึกษาถึงหลักการนี้ อาทิ การศึกษาของ Kongkaneramt & Utairat (2021) และการศึกษาของ Heetakson (2023) โดยหลักหลักการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สอดคล้องกับแนวทางส่งเสริมการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติที่เสนอโดยการศึกษาครั้งนี้ คือ รู้จักตนเองและประมาณ

ตนเอง แสวงหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เป็นนิจ และรู้จักปรับตัวเข้ากับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง และการสร้างเครือข่าย และผลลัพธ์ดังกล่าวยังเป็นไปในทิศทางเดียวกับการศึกษาของ The Prince Royal's College (2024) และการศึกษาของ Human Solutions and Consulting (2023) และหลักการที่ 3 หลักแนวคิดของการประสบความสำเร็จของการศึกษาของ Human Solutions and Consulting (2023) กล่าวถึงคุณลักษณะ 7 ประการที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ ประกอบด้วย 1) ตั้งเป้าหมายให้ชัดเจน 2) อดทนมุ่งมั่นสู่เป้าหมายแม้เจออุปสรรค 3) สร้างโอกาสไม่รอคอยโชคชะตา 4) เรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง 5) ยึดหยุ่นและปรับตัวต่อสถานการณ์ต่างๆ อย่างเหมาะสม 6) บริหารเวลาและดูแลสุขภาพตนเอง และ 7) สร้างและรักษาความสัมพันธ์กับผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางส่งเสริมการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ คือ แสวงหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เป็นนิจ รู้จักปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง และการสร้างเครือข่าย

จากหลักการและแนวคิดดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการเกษตร จะนำไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินชีวิตที่ยั่งยืนได้

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ถอดบทเรียนความสำเร็จจากการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในการเกษตรจากเกษตรกรต้นแบบ และ (2) เสนอแนวทางส่งเสริมการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการเกษตรสำหรับเกษตรกรและผู้สนใจทั่วไป ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรต้นแบบทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติล้วนมีภูมิหลังที่หลากหลาย แต่มีจุดร่วมคือความศรัทธาในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ในหลวงรัชกาลที่ 9 และเชื่อมั่นว่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ขั้นตอนสู่ความสำเร็จประกอบด้วยการศึกษาหาความรู้ ลงมือปฏิบัติจริงแบบค่อยเป็นค่อยไป และขยายผลสู่การสร้างเครือข่ายและการเผยแพร่ความรู้ รางวัลแห่งความสำเร็จคือความสุขอย่างพอเพียงและยั่งยืน การพึ่งพาตนเองได้ การมีสุขภาพที่ดี การมีเครือข่าย และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ แนวทางการส่งเสริมการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการเกษตรสำหรับเกษตรกรและผู้สนใจทั่วไป เริ่มจากการสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาในรัชกาลที่ 9 รู้จักตนเองและประมาณตนเอง ศึกษาหาความรู้ให้ลึกซึ้ง ลงมือทำโดยเริ่มจากเล็กๆ แสวงหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ สร้างเครือข่าย และเผยแพร่ความรู้สู่สังคม การถอดบทเรียนจากเกษตรกรต้นแบบเป็นแนวทางสำคัญในการเปลี่ยนชุดความคิดของเกษตรกรและผู้สนใจทั่วไปให้หันมาทำการเกษตรแบบพอเพียง ซึ่งจะนำไปสู่ชีวิตที่สมดุลและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1) ควรมียานวิจัยเพื่อส่งเสริมและติดตามผลของกลุ่มเกษตรกรที่มีความรู้ความเข้าใจและได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการเกษตรแล้ว แต่ยังประสบปัญหาขาดความยั่งยืน

2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการเผยแพร่หรือนำหลักการการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการเกษตรไปจัดทำเป็นหลักสูตรอบรมให้แก่บุคคลที่สนใจ โดยมีการส่งเสริม ติดตามในระยะยาว เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาที่เกษตรกรบางรายไม่สามารถแก้ปัญหาได้เอง

3) ภาครัฐควรจัดสรรที่ทำกินให้กับราษฎรที่ขาดโอกาส และส่งเสริมให้เกษตรกรมีที่ทำกินเป็นของตนเองซึ่งจะทำให้เกษตรกรสามารถน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทำเกษตรบนที่ดินของตนเอง และทำให้เกิดความยั่งยืน

References

- Boonthieng, S. (2011). *Local wisdom scholars: integrating teachings for the development of self-sufficient community villages in the Northeastern region*. (Doctoral Dissertation), Maha Sarakham, Thailand: Maha Sarakham University. (in Thai)
- Department of Agriculture Extension. (2018). *Sufficiency economy and the agricultural sector*. Bangkok, Thailand: New Thammasat Press (Thailand) Co., Ltd. (in Thai)
- Heetakson, T. (2023). Creating a lifelong learning network: a case study of herbal yellow oil making. *UMT Poly Journal*, 20(2), 69-78. (in Thai)
- Human Solutions and Consulting. (2023). *7 Habits of successful people*. Accessed July 30, 2023. Retrieved from <https://www.humanconsulting.co.th/content/29501/7-แนวคิดประสบความสำเร็จ>. (in Thai)
- Khaokhrueamuang, A. (2017). Agricultural heritage systems of orchard based on the concept of satoyama and sufficiency economy: green tourism perspectives for Japan and Thailand. *Journal of Thai Interdisciplinary Research*, 12(3), 38-49. (in Thai) doi: 10.14456/jtir.2017.19.
- Kongkaneramt, U., & Utairat, W. (2021). Approaches for community participation in developing a lifelong learning society for providing non-formal and informal education networks. *Journal of MCU Nakhondhat*, 8(3), 44-58. (in Thai)
- Kositathammo, K. (2022). The application of iddhipāda IV for successful organization. *Journal of Thammawat*, 3(1), 39-47. (in Thai)
- Kridkajornkornkul, N. (2019). Planting organic agriculture according to the philosophy of sufficiency economy for sustainable development: a case study of folk gurus in Nakhonsawan Province. *Burapha. Journal of Political Economy*, 7(1), 116-135. (in Thai)
- Nilkote, R., Boonloy, W., Warabamrunkul, T., & Lundam, C. (2021). Integrating the philosophy of sufficiency economy to develop a sustainable agricultural network in Nakhon Pathom Province. *Journal of MCU Nakhondhat*, 8(6), 14-29. (in Thai)
- Ruangsang, S. (2024). The new theory agriculture basing on philosophy of sufficiency economy for live quality development of farmers and community. *Journal of Palisueksabuddhaghosa Review*, 10(2), 301-316. (in Thai)
- Saofu, W. (2024). Operational effectiveness of the sufficiency economy center based on iddhipāddham of Umong Subdistrict Municipality, Muang Lamphun District, Lamphun Province. *Journal of MCU Haripunchai Review*, 8(2), 342-356. (in Thai)
- Suwannawong, K., Anothai, S., & Sathapong, K. (2023). The sufficiency economy philosophy for strengthening the authentic happiness along humanity in the present society. *Journal of Dhammasuksa Research*, 6(1), 315-326. (in Thai)
- The Prince Royal's College. (2024). *Lessons of success in promoting the sufficiency economy philosophy in schools*. Accessed January 27, 2025. Retrieved from <https://www.prc.ac.th>.
- Weerasumrit, S., & Kangsanant, K. (2018). People's perception and application of the principles of sufficiency economy philosophy in Banglane Subdistrict, Bangyai District, Nontaburi Province. *Rajapark Journal*, 12(26), 385-397. (in Thai)

Research article

Lessons learned on the success from applying the sufficiency economy philosophy in agricultural practices

Sopich Intasaro^{1*} Manat Suwan² Phatharawuth Somyana³
and Chutiwalanch Semmahasak⁴

¹Science for Sustainable Local Development, Graduate School, Chiang Mai Rajabhat University Mueang District, Chiang Mai Province, Thailand 50300

²Graduate School, Chiang Mai Rajabhat University Mueang District, Chiang Mai Province, Thailand 50300

³Economics Program Faculty of Management Sciences Chiang Mai Rajabhat University Mueang District, Chiang Mai Province, Thailand 50300

⁴Department of Community Development Faculty of Humanities and Social Sciences Chiang Mai Rajabhat University Mueang District, Chiang Mai Province, Thailand 50300

ARTICLE INFO

Article history

Received: 22 November 2024

Revised: 27 February 2025

Accepted: 2 March 2025

Online published: 25 April 2025

Keyword

Lessons Learned

Success Lessons

the Sufficiency Economy Philosophy

ABSTRACT

This research aims to (1) extract lessons on success from the implementation of the Sufficiency Economy Philosophy in agriculture and (2) propose guidelines for promoting its application among farmers and other interested individuals. Data were collected using a mixed-methods research approach, incorporating a review of relevant research documents, non-participant observation, and interviews. The interview sample was selected through purposive sampling and included 10 exemplary farmers—5 Thai and 5 foreign—who served as case studies for extracting success lessons. The study found that key factors contributing to success include adherence to the principles of self-reliance, increasing income, reducing expenses, embracing a philosophy of sustainable happiness, establishing farmer networks, and conserving natural resources and the environment. Regarding the guidelines for promoting the application of the Sufficiency Economy Philosophy in agriculture, they are presented in seven sequential steps: (1) having faith and trust in King Rama IX and his royal initiatives; (2) understanding oneself and practicing moderation; (3) thoroughly studying and comprehending the Sufficiency Economy Philosophy; (4) taking action by starting with gradual experimentation; (5) continuously seeking additional knowledge and adapting to change; (6) building networks; and (7) disseminating knowledge to society.

*Corresponding author

E-mail address: 62886009@cmru.ac.th (S. Intasaro)

Online print: 25 April 2025 Copyright © 2025. This is an open access article, production, and hosting by Faculty of Agricultural Technology, Rajabhat Maha Sarakham University. <https://doi.org/10.14456/paj.2025.5>